

Miljödepartementet

m.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: linn.akesson@regeringskansliet.se

Kopia: jerker.forssell@regeringskansliet.se

Stockholm 2020-10-28

Remissvar avseende:

Promemoria om Kommunalt ansvar för insamling och materialåtervinning av returpapper (diariern M2020/01079/Ke)

Riksförbundet Bostadsrätternas Sverige ekonomisk förening, nedan Bostadsrätternas, är en intresse- och serviceorganisation för bostadsrättsföreningar med cirka 8 800 bostadsrättsföreningar som medlemmar i hela Sverige med sammanlagt cirka 350 000 hushåll. Bostadsrätternas har beretts tillfälle att inkomma med yttrande över rubricerat förslag och får framföra följande.

Bostadsrätternas avstyrker förslaget.

Utgångspunkten i förslaget är att det av demokratiska skäl är angeläget att rädda den ekonomiskt ansträngda tidningsbranschen. Bostadsrätternas anser att det är ett lovvärt syfte och delar uppfattningen att tidningar fyller en mycket viktig roll i samhället. Vi menar dock att demokrati och miljö i förslaget ställs mot varandra på ett mindre konstruktivt sätt och anser att betoningen av demokrati i praktiken legitimerar att producentledet ska få göra bättre affärer på det enskilda hushållets bekostnad. I sammanhanget bör det påpekas att medie- och tryckeribranschen hemställde om ett upphävt producentansvar den 23 mars och att regeringen redan den 23 april meddelade att så skulle ske, men först därefter bad berörda branschorganisationer bistå med konsekvensanalys. Det framstår som anmärkningsvärt att meddela ett beslut med vittomfattande konsekvenser utan föregående utredning. Vi anser att förslaget är forcerat och i flera avseenden undermåligt utrett och kan, om det genomförs, medföra stora och negativa konsekvenser för såväl landets hushåll som miljön. Nedan utvecklar vi våra synpunkter på några aspekter av förslaget.

Fram tills nyligen har systemet med insamling av returpapper varit självfinansierande. Successivt som mängden insamlat returpapper minskar och med kravet om fastighetsnära insamling har producentledet bedömt att det för dem blir en olönsam affär och yrkat på att producentansvaret ska avskaffas. I praktiken ställs miljöintresset mot lönsamhet – en mindre lyckad uppställning. Det finns därför skäl att ifrågasätta om bristande lönsamhet motiverar att upphäva producentansvaret och låta producentledets lönsamhet styra, särskilt när ett upphävande inte tycks innebära en ekonomisk lättnad för tidningsbranschen, utan endast att den redan prekära situationen består oförändrad. Tidningarnas huvudsakliga problem – minskande annonsintäkter och en för långsam omställning till ett digitalt format – påverkas nämligen inte av förslaget. För att tidningsindustrin varaktigt ska överleva krävs andra insatser i form av exempelvis ökat presstöd eller andra riktade insatser för att främja digitalisering. Så anser vi att frågan ska hanteras, inte genom ett upphävt producentansvar som i huvudsak gynnar pappersindustrin och reklambranschen.

Förslaget medför att kostnaden för hantering av returpapper vältras över på konsumenten genom den kommunala avfallstaxan. I teorin ska det vara ett nollsummespel om den osynliga kostnaden för insamling och återvinning som i dag ingår i trycksakens pris ersätts av en synlig kostnad i form av en kommunal samlingsavgift. I praktiken går detta dock inte att verifiera eftersom detaljuppgifter om producentledets kostnader inte är tillgängliga. Konsumenten kan därför inte verifiera att denne inte får betala två gånger.

Den tillkommande avfallskostnaden antas uppgå till drygt 100 kr per hushåll och år, men bland annat SKR och Avfall Sverige menar i sitt remissvar att kostnaden sannolikt kommer att bli mångdubbelt större. Det är alltså fråga om belopp som för hushåll med ansträngd ekonomi kan vara kännbara. Därtill är det en kostnad som hushåll i bostadsrättsföreningar och hyreshus inte kan påverka annat än obetydligt då den totala avfallskostnaden för fastigheten kommer att fördelas över alla hushåll genom avgiften eller hyran. En konsument har i praktiken endast begränsade möjligheter att välja vilka trycksaker som denne vill ta emot, även om det i förslaget framförs stor tilltro till lappar om att man inte önskar reklam eller gratistidningar. Konkret innebär detta att den som bor i ett flerfamiljshus kommer att straffas för sin grannes val att köpa tidningar, ta emot reklam och andra trycksaker. Vi anser att detta är en orimlig konsekvens och att stor återhållsamhet bör iaktas då hushåll, som i

många fall redan är ekonomiskt ansträngda, ska åläggas en kostnad som de i realiteten inte kan påverka.

Enligt förslaget kan konsumenten vidare anses vara en avfallsproducent då denne väljer att slänga trycksaker. Det är ett kreativt men långsökt sätt att se på producentansvaret, då konsumenten inte har någon reell möjlighet att påverka produktionsledet. Tanken framstår som än orimligare när man beaktar att mycket av det papper som slängs inte är köpt av konsumenten, utan utgör trycksaker som inte kan väljas bort. För den person som bor i ett flerfamiljshus innebär denna märkliga tolkning av producentansvaret därtill att ansvaret även omfattar att vad grannen slänger, då kollektivet betalar avfallsavgiften.

Returpapper utgörs inte bara av tidningar. Det finns uppgifter om att andelen reklam kan uppgå till drygt hälften av den insamlade volymen. Reklambranschen kan därför sägas gynnas på konsumentens bekostnad om producentansvaret upphör. Vi befarar att förslaget kan medföra en ökad reklammängd, som konsumenten som en önskad bieffekt kan få betala för. Därtill kan det inte uteslutas att en ökad reklammängd ytterligare kan minska annonseringen i tidningar och alltså, tvärtemot vad som var intentionen, negativt påverka tidningsbranschen. Av förslaget framgår dock att det varken är realistiskt att separera olika trycksaker eller att låta reklambranschen lämna ersättning till kommunerna motsvarande kostnaderna för sin del, då det skulle leda till en stor administrativ börda. I den mån förslaget genomförs är vår uppfattning emellertid att reklambranschen bör åläggas att betala för samtliga kostnader som sådan administration samt insamling och återvinning av reklamtryck medför. Det är orimligt att låta konsumenter betala för att de tar emot och slänger reklam.

Vi anser att ett kommunalt övertagande av ansvaret för returpapper skulle medföra behov av mycket stora investeringar och driftkostnader, vilka skulle belasta enskilda hushåll. Enligt den bedömning som SKR och Avfall Sverige har gjort kan det vara fråga om investeringar i storleksordningen 3-4 miljarder kronor och årliga driftkostnader på 200-700 miljoner kronor. Enligt uppgifter från Åkeriföretagen kan det dock vara fråga om väsentligt större belopp. Med så stor osäkerhet kring kostnader som kan få långtgående konsekvenser för kommuner och enskilda hushåll bör beslut ej fattas i frågan innan konsekvenserna har utretts närmare. Därtill förefaller det praktiskt och miljömässigt tveksamt att bygga upp ny infrastruktur i kommunerna när mängden returpapper samtidigt årligen minskar. Rimligare är att låta befintligt system leva vidare till dess att behovet upphör. Utöver detta framstår

övergångstiden som orealistisk och måste, om förslaget genomförs, förlängas avsevärt för att undvika att returpapper kastas bland övrigt avfall i brist på insamlingslösning.

I praktiken innebär förslaget att man har valt att bortse från den viktiga och allmänt accepterade regeln om *Polluter Pays Principle*, vilken innebär att den som sätter en produkt på marknaden också ska svara för produktens miljöpåverkan. Risken är överhängande att producentledet vid ett upphävt producentansvar prioriterar kortsiktig lönsamhet och gör val som medför sämre återvinningsgrad när produkten blir avfall. I förslaget antas att kommunerna kommer att kunna sälja insamlat returpapper, men det är inte klarlagt att pappersindustrin har samma motiv att köpa returpapper om producentansvaret upphör. Att Stora Enso lägger ned returpappersfabriken vid Hyltebruk och därigenom kraftigt minskar kapaciteten att återvinna returpapper i landet talar för att det kan finnas skäl att vara bekymrad över framtida förutsättningar.¹ Dagens producentansvar garanterar att producentledet har ett egenintresse i att återvinna så mycket som möjligt. Det vore olyckligt att undanröja det incitamentet.

Vi anser även att materialåtervinningsmålet måste utredas närmare innan ett beslut kan fattas. Tillgängliga uppgifter om dagens återvinningsgrad är osäkra. I och med att kommunerna inte styr hela kedjan och inte själva kan återvinna insamlat papper, finns det skäl att ifrågasätta ett högt mål utan att samtidigt införa krav på att producentledet ska blanda in en andel returpapper i sin nyproduktion. Annars kan det uppstå en situation då kommunerna inte kan leva upp till målet alls eller eventuellt på miljömässigt och ekonomiskt synnerligen dåliga villkor.

Vid eventuella frågor om detta svar hänvisas till David Sjöqvist, rådgivare teknik/miljö på david.sjoqvist@bostadsratterna.se.

Med vänlig hälsning

Ulrika Blomqvist

VD

¹ Hildingsson, Lennart. Nedläggning på Bruket påverkar hela landet. Hallandsposten 2020-09-21